

Introducci3 al materialisme dial3ctic

autor Administrator
dilluns, 25 setembre de 2006

Introducci3 al El Materialisme Dial3ctic

Als nostres lectors

Res millor per a iniciar l'activitat propagandística de les idees del marxisme per part de la Fundaci3 d'Estudis Socialistes Friedrich Engels, que aquest document sobre el Materialisme Dial3ctic.

Si per alguna cosa es va distingir Engels va ser per la seva enorme contribuci3 a l'elaboraci3 i el desenvolupament de les lleis i els conceptes del Materialisme Dial3ctic.

Nosaltres no entenem en absolut la teoria desvinculada de la pràctica. Tot el contrari: Pensem que la teoria és fonamentalment una guia per a l'acci3.

El primer deure d'un revolucionari que aspira a transformar-se en un marxista conscient, és a dir, en una persona capaç d'analitzar independentment els processos socials i extraure conclusions pràctiques polítiques i organitzatives, és comprendre en profunditat les lleis i els conceptes del materialisme dial3ctic. És la base fonamental del m3tode marxista d'anàlisi. La seva aplicaci3 a l'anàlisi de la hist3ria i de l'economia ha proporcionat les altres dos parts integrants del marxisme: el materialisme hist3ric i l'economia política.

Estem convençuts que aquest document ajudarà a qualsevol revolucionari a utilitzar el m3tode dial3ctic com a instrument indispensable per a analitzar els processos socials, en particular als que a causa dels seus estudis estan totalment submergits en la lògica i la metafísica. Com explica Engels, la lògica formal és suficient per a anar per casa, però totalment insuficient si volem analitzar els complexos processos que tenen lloc en l'economia o la lluita de classes.

Trotsky insistia en el fet que per a un revolucionari l'entrenament dial3ctic de la ment és tan necessari com exercitar els dits per a un pianista.

Una de les contradiccions més evidents que és necessari superar consisteix en la falta de límit de la naturalesa i la hist3ria i, d'altra banda, les limitacions del coneixement que de les mateixes tenim. Aquesta contradicci3 només podrà resoldre's fent progressos de generaci3 en generaci3.

Però no hi ha cap dubte que la superaci3 del capitalisme decrepit i la instauraci3 d'un règim socialista que possibiliti un desenvolupament molt major de la ciència, la cultura, l'educaci3... faria avançar a la humanitat molt més ràpidament. Perquè una cosa està clara: sí que és possible conèixer les lleis que dominen la naturalesa i la societat, conèixer el món. Com Deia Engels, "la necessitat només és cega mentre no se la compren. La llibertat no és una altra cosa que el coneixement de la necessitat".

És evident, per tant, que només en una societat socialista, en les seves més altes quotes de desenvolupament, es pot aconseguir l'autèntica llibertat humana.

Estem segurs que aquest document contribuirà a temperar les forces dels sectors més avançats de la classe treballadora i la joventut, autèntiques puntes de llançament per a avançar en el procés de la transformaci3 socialista de la societat.

Pr3leg

El marxisme, o socialisme científic, és el nom donat al conjunt d'idees inicialment elaborades per Karl Marx (1818-1883) i Friedrich Engels (1820-1895). El conjunt d'aquestes idees proporcionen una base s3lida per a la lluita de la classe obrera per aconseguir una forma superior de societat humana: el socialisme.

Encara que les concepcions del marxisme han sigut posteriorment desenvolupades i enriquides per l'experiència hist3rica de la pr3pia classe obrera, les seves idees fonamentals es mantenen intactes, servint de ferma base al moviment obrer en l'actualitat. Ni abans, ni després dels temps de Marx i Engels, hi ha hagut una teoria superior capaç d'explicar el desenvolupament i l'evoluci3 de la societat i el paper jugat per la classe obrera en el mateix.

Per tot aix3 el coneixement del marxisme arma te3ricament al proletariat per a la seva tasca hist3rica de transformar la societat.

Aix3 explica els constants i mordaços atacs a tots els aspectes del marxisme que han portat a terme els defensors de l'orde social actual, des dels conservadors fins als dem3cratacristians, des del capellà jesuïta fins al professor universitari, tant per la forma que tenen els atacs com el fet que es mantenen contínuament. Si bé cada un dels atacants diu haver acabat definitivament amb el marxisme, els membres conscients del moviment obrer poden deduir dos coses: primer, que els defensors del capitalisme reconeixen en el marxisme al més perill3s enemic del seu sistema, i per tant, reconeixen la veritat del mateix, a pesar de tots els seus intents de desautoritzar-ho; segon, que lluny de desaparèixer baix les falses exposicions i distorsions, les teories de Marx i Engels estan guanyant terreny constantment dins del moviment obrer, en la mesura que un nombre més gran de treballadors, sota l'impacte de la crisi del capitalisme,

intenten descobrir el significat real de les forces que actuen sobre les seves vides, a fi de poder influir i determinar conscientment el seu propi destí.

Les teories del marxisme permeten al treballador tenir un mètode de comprensió, una guia capaç de portar-li a través del confús conjunt d'esdeveniments, dels complexos processos de la societat, de l'economia, de la lluita de classes, de la política. Armat amb aquesta espasa, el treballador pot atacar el més important obstacle que s'interposa en el seu avanç i el de la seva classe: la ignorància.

Precisament, és a fi de mantenir aquest obstacle pel que els representants a sou de la classe dominant lluiten amb totes les seves forces per a desacreditar al marxisme davant dels ulls de la classe obrera. Tot membre actiu del moviment obrer ha de fer seves les teories de Marx i Engels com un patrimoni essencial per a la conquesta de la societat pels treballadors.

A banda dels laments de capellans i professors, hi ha encara més obstacles en l'apropament de l'obrer a la teoria marxista. Un home o una dona, obligats a treballar durant moltes hores en una fàbrica, sense haver tingut la possibilitat d'una educació decent i, per tant, sense l'hàbit de llegir, troben greus dificultats a assimilar alguna de les idees més complexes. No obstant, Marx i Engels van escriure per als treballadors i no per a estudiants espavilats o "gent intel·ligent" de les classes mitjanes.

Tot inici és difícil, sigui quina sigui la ciència de què es parli, i el marxisme és una ciència i requereix esforços al principiant. Però el treballador actiu del moviment obrer, el jove estudiant, sap que res és prou bo si no s'aconsegueix un cert grau de lluita i sacrifici. És a aquests sectors actius als que es dirigeix aquest document. A aquest militant actiu que està disposat a perseverar, li podem prometre una cosa: una vegada fet l'esforç inicial per a familiaritzar-se amb estes idees noves i, fins ara, estranyes per a ell, la teoria marxista s'entendrà ràpidament i sense problemes, amb tota facilitat. Encara més, i això ho hem de ressaltar, l'obrer que adquireix amb un esforç pacient una comprensió del marxisme, arribarà a ser millor teòric que la majoria dels estudiants, simplement perquè pot comparar les seves idees no sols en abstracte, sinó en el terreny concret, aplicat a la seva pròpia vida i treball.

Aquest document no intenta oferir una exposició completa del marxisme, sinó ajudar a l'obrer, a l'estudiant, en el seu acostament al tema, donant un ullada el més ràpid i clar possible a algunes idees bàsiques, a més d'oferir una selecció de llibres amb els que pot continuar el seu estudi.

Marx i Engels van escriure principalment breus pamflets i curts treballs a fi de divulgar les seves idees entre la classe obrera, i aquests constitueixen la base de la selecció que proposem per a completar les idees bàsiques que tractem en aquests apunts.

L'estudi del marxisme se centra en tres punts principals que corresponen a la filosofia, la història de la societat i l'economia, o usant els seus noms correctes, Materialisme Dialèctic, Materialisme Històric i la Teoria del Valor Treball.

Aquestes són les tres parts integrants del marxisme sobre les quals va escriure Lenin.

Aquest document és una introducció al Materialisme Dialèctic.

Introducció al El Materialisme Dialèctic

Què és la filosofia?

En tots els moments de la història humana, els hòmens han elaborat alguna cosa així com un quadre del món i han assenyalat també el lloc que l'home ocupava en aquest quadre. És a dir, han desenvolupat una filosofia. Les peces que s'usen per a construir aquest quadre s'obtenen observant la naturalesa i per mitjà de la generalització de les experiències diàries.

Algunes persones pensen que no necessiten una filosofia, ni tan sols una concepció del món. A pesar de tot, en la pràctica tothom té una filosofia, inclús quan aquesta no s'expressa conscientment. La gent que viu segons el sentit comú, en realitat pensa seguint la ideologia dominant. Marx va dir una vegada que les idees dominants en una societat són les de la classe dominant. Per a mantenir i justificar esta dominació, la classe dominant se serveix de tots els mitjans al seu abast per a evitar que el treballador sigui conscient de la seva situació:

L'escola, la televisió, l'Església i la premsa són usats per a propagar la ideologia d'esta classe dominant i impulsar el treballador a l'acceptació d'aquest sistema com la forma més natural i permanent de societat.

Al no tenir una filosofia socialista conscient, els treballadors es troben influïts inconscientment per la filosofia capitalista. En tot moment dins d'una societat dividida en classes, la classe revolucionària en ascens ha de lluitar per una nova concepció del món, atacant a la vella filosofia que justifica i defensa el vell orde de coses, si vol veure convertida en realitat la seva intenció de canviar la societat. En tots els moments de la història humana, els hòmens han elaborat alguna cosa així com un quadre del món i han assenyalat també el lloc que l'home ocupava en aquest quadre. És a dir, han desenvolupat una filosofia. Les peces que s'usen per a construir aquest quadre s'obtenen observant la naturalesa i per mitjà de la generalització de les experiències diàries. Algunes persones pensen que no necessiten una filosofia, ni tan sols una concepció del món. A pesar de tot, en la pràctica tothom té una filosofia, inclús quan aquesta no s'expressa conscientment. La gent que viu segons el sentit comú, en realitat pensa seguint la ideologia dominant. Marx va dir una vegada que les idees dominants en una societat són les de la classe dominant. Per a mantenir i justificar esta dominació, la classe dominant se serveix de tots els mitjans al seu abast per a evitar que el treballador sigui conscient de la seva situació: L'escola, la televisió, l'Església i la premsa són usats per a propagar la ideologia d'esta classe dominant i impulsar el treballador a l'acceptació d'aquest sistema com la forma més natural i permanent de societat. Al no tenir una

filosofia socialista conscient, els treballadors es troben influïts inconscientment per la filosofia capitalista. En tot moment dins d'una societat dividida en classes, la classe revolucionària en ascens ha de lluitar per una nova concepció del món, atacant a la vella filosofia que justifica i defensa el vell orde de coses, si vol veure convertida en realitat la seva intenció de canviar la societat.

Idealisme i materialisme

Al llarg de la història de la Filosofia veiem com podem situar els filòsofs en dos camps: en un els idealistes i en l'altre els materialistes.

La idea comuna dels termes idealisme (és a dir, continuïtat en la persecució d'uns ideals) i materialisme (desagradable egoisme i preocupació per tenir diners), no tenen res a veure amb l'idealisme filosòfic i el materialisme filosòfic.

Molts grans pensadors del passat van ser idealistes, com per exemple Plató i Hegel. Aquesta escola de pensament concep la naturalesa i la història com un reflex de les idees o de l'esperit. La teoria que l'home i totes les coses materials van ser creades per un esperit diví, és un concepte bàsic de l'idealisme.

Aquesta concepció és expressada de moltes maneres, si bé es basa en què les idees governen el desenvolupament del món material. La història s'explica com la història del pensament; els actes dels hòmens són vistos com a resultat de pensaments abstractes i no de les necessitats materials de l'home. Hegel va anar una mica més lluny, encara sent un idealista convençut, i va fer dels pensaments una idea independent que existia, per a ell, fora del cervell i independent del món material. La matèria era simplement un reflex d'aquesta idea. La religió és part i parcel·la de l'idealisme filosòfic.

En l'Altre costat, els filòsofs materialistes han defensat que el món material és real i que la naturalesa o matèria és el primari. La ment o les idees són un producte del cervell. El cervell i per tant les idees, sorgixen en un cert moment del desenvolupament de la matèria.

Les pedres angulars del Materialisme són:

a) El món material, conegut pels hòmens a través dels sentits i explorat per la ciència, és real. El desenvolupament del món es deu a les seves pròpies lleis naturals, sense cap relació amb el sobrenatural.

b) Només hi ha un món, el material. El pensament és un producte de la matèria (del cervell) sense el qual no pot haver-hi idees amb existència pròpia. Per tant, les ments o les idees no poden existir aïllades de la matèria. "Per a mi -deia Marx- la idea no és res més que el món material reflectit en la ment humana i transformat en forma de pensament". I en un altre lloc també diu "el ser social determina la consciència".

Els idealistes veuen la consciència, el pensament, com quelcom extern i oposat a la matèria, a la naturalesa. Aquesta oposició és totalment falsa i artificial. Hi ha una estreta correlació entre les lleis del pensament i les lleis de la naturalesa, perquè les primeres segueixen i reflecteixen les segones. El pensament no pot arrancar les seves categories de si mateix, sinó només del món exterior. Fins i to els pensaments que ens semblen més abstractes es deriven, de fet, de l'observació del món material.

Una ciència en aparença abstracta com són les matemàtiques pures té, en última instància, el seu origen en la realitat material i no en una invenció del cervell. El noi en l'escola, secretament, compta els seus dits materials sota un taulell material abans de resoldre un abstracte problema aritmètic. Fent això, està recreant els orígens de les matemàtiques. Ens basem en el sistema decimal perquè tenim deu dits. Els números romans es basaven, en un principi, en la representació dels dits.

En paraules de Lenin "la matèria actuant sobre els nostres òrgans sensitius produeix sensacions. Les sensacions depenen del cervell, dels nervis, de la retina..., és a dir, són el suprem producte de la matèria".

La persona és part de la naturalesa i desenvolupa les seves idees en interacció amb la resta del món. Els processos mentals són en efecte reals, però no són quelcom absolut, al marge de la naturalesa. Se'ls ha d'estudiar en les circumstàncies materials i socials en les que sorgixen. "Els fantasmes formats en el cervell humà -afirmava Marx- són necessàriament sublimacions del seu procés material de vida". Més tard conclou: "Moral, Religió, Metafísica, tota la resta de la ideologia i les seues corresponents formes de consciència, no sostenen la seva aparença d'independència. No tenen història, ni desenvolupament; però els hòmens, desenvolupant la seva producció material i les seves relacions materials, alteren paral·lelament la seva existència real, la seva forma de pensar i el producte d'aquesta. La vida no està determinada per la consciència, sinó la consciència per la vida." Al llarg de la història de la Filosofia veiem com podem situar els filòsofs en dos camps: en un els idealistes i en l'altre els materialistes. La idea comuna dels termes idealisme (és a dir, continuïtat en la persecució d'uns ideals) i materialisme (desagradable egoisme i preocupació per tenir diners), no tenen res a veure amb l'idealisme filosòfic i el materialisme filosòfic. Molts grans pensadors del passat van ser idealistes, com per exemple Plató i Hegel. Aquesta escola de pensament concep la naturalesa i la història com un reflex de les idees o de l'esperit. La teoria que l'home i totes les coses materials van ser creades per un esperit diví, és un concepte bàsic de l'idealisme. Aquesta concepció és expressada de moltes maneres, si bé es basa en què les idees governen el desenvolupament del món material. La història s'explica com els actes dels hòmens són vistos com a resultat de pensaments abstractes i no de les necessitats materials de l'home. Hegel va anar una mica més lluny, encara sent un idealista convençut, i va fer dels pensaments una idea independent que existia, per a ell, fora del cervell i independent del món material. La matèria era simplement un reflex d'aquesta idea. La religió és part i parcel·la de l'idealisme filosòfic. En l'Altre costat, els filòsofs materialistes han defensat que el món material és real i que la naturalesa o matèria és el primari. La ment o les idees són un producte del cervell. El cervell i per tant les idees, sorgixen en un cert moment del desenvolupament de la matèria. Les pedres angulars del Materialisme són: a) El món material, conegut pels hòmens a

través dels sentits i explorat per la ciència, és real. El desenvolupament del món es deu a les seves pròpies lleis naturals, sense cap relació amb el sobrenatural. b) Només hi ha un món, el material. El pensament és un producte de la matèria (del cervell) sense el qual no pot haver-hi idees amb existència pròpia. Per tant, les ments o les idees no poden existir aïllades de la matèria. "Per a mi -deia Marx- la idea no és res més que el món material reflectit en la ment humana i transformat en forma de pensament". I en un altre lloc també diu "el ser social determina la consciència". Els idealistes veuen la consciència, el pensament, com quelcom extern i oposat a la matèria, a la naturalesa. Aquesta oposició és totalment falsa i artificial. Hi ha una estreta correlació entre les lleis del pensament i les lleis de la naturalesa, perquè les primeres segueixen i reflecteixen les segones. El pensament no pot arrancar les seves categories de si mateix, sinó només del món exterior. Fins i tot els pensaments que ens semblen més abstractes es deriven, de fet, de l'observació del món material. Una ciència en aparença abstracta com són les matemàtiques pures té, en última instància, el seu origen en la realitat material i no en una invenció del cervell. El noi en l'escola, secretament, compta els seus dits sota un taulell abans de resoldre un abstracte problema aritmètic. Fent això, està recreant els orígens de les matemàtiques. Ens basem en el sistema decimal perquè tenim deu dits. Els números romans es basaven, en un principi, en la representació dels dits. En paraules de Lenin "la matèria actuant sobre els nostres òrgans sensitius produïx sensacions. Les sensacions depenen del cervell, dels nervis, de la retina..., és a dir, són el suprem producte de la matèria". La persona és part de la naturalesa i desenvolupa les seves idees en interacció amb la resta del món. Els processos mentals són en efecte reals, però no són quelcom absolut, al marge de la naturalesa. Se'ls ha d'estudiar en les circumstàncies materials i socials en les que sorgixen. "Els fantasmes formats en el cervell humà -afirmava Marx- són necessàriament sublimacions del seu procés material de vida". Més tard conclouia: "Moral, Religió, Metafísica, tota la resta de la ideologia i les seves corresponents formes de consciència, no sostenen la seva aparença d'independència. No tenen història, ni desenvolupament; però els homes, desenvolupant la seva producció material i les seves relacions materials, alteren paral·lelament la seva existència real, la seva forma de pensar i el producte d'aquesta. La vida no està determinada per la consciència, sinó la consciència per la vida."

Els orígens del materialisme

"El lloc de naixement de tot el materialisme modern -escrivia Engels- des del segle XVII cap davant, és Anglaterra: En aquesta època, la vella aristocràcia feudal i la monarquia van començar a ser combatudes per les classes mitjanes acabades d'aparèixer. El bastió del feudalisme era l'Església Catòlica de Roma, que proporcionava una justificació divina per a la monarquia i les institucions feudals. Aquestes, per tant, havien de ser liquidades abans que el feudalisme poguera ser abatut. La burgesia en ascens es va enfrontar amb les velles idees i els conceptes divins sobre els quals el vell orde es basava.

"Paral·lelament amb l'ascens de les classes mitjanes, va venir un gran renaixement de la ciència: L'Astronomia, la Mecànica, la Física, l'Anatomia, la Fisiologia, van ser cultivades de nou. I la burgesia per al desenvolupament de la seva producció industrial, requeria una ciència que investigara les propietats físiques dels objectes naturals i els modes d'acció de les forces de la naturalesa. Fins llavors la ciència no havia sigut una altra cosa que la servidora de l'Església, no se li havia permès anar més enllà dels límits que la fe determinava i, precisament per això, no havia hagut de cap manera una ciència. (En el segle XVII, Galileu va demostrar el caràcter vertader de la teoria de Copèrnic que la terra i els altres planetes giraven al voltant del Sol. Els professors d'aquella època van ridiculitzar aquestes idees i van usar el poder de l'Índex i de la Inquisició contra Galileu per a forçar-li a retractar-se de la seva teoria). La ciència es va rebel·lar contra l'Església; la burgesia no podia fer res sense la ciència i, per tant, havia d'unir-se-li en la rebel·lió";
F. Engels.

Va ser en aquesta època quan Francis Bacon (1561-1626) va desenvolupar les seves revolucionàries idees sobre el materialisme. Segons ell, els sentits eren infal·libles i, al mateix temps, la font de tot coneixement. Tota ciència es basa en l'experiència -ens diu- consisteix a sotmetre la dada concreta a un mètode racional d'investigació: Inducció, anàlisi, comparació, observació i experimentació.

Va quedar, de totes les maneres, per a Preses Hobbes (1588-1679) el continuar i desenvolupar el materialisme de Bacon, dins d'un sistema. Hobbes es va adonar que les idees i els conceptes eren només un reflex del món material i que "és impossible separar el pensament de la matèria sobre la qual es pensa". Més tard, el pensador anglès John Locke (1632-1704) va certificar amb proves aquest materialisme.

Aquesta escola de filosofia materialista va passar d'Anglaterra a França, per a ser arreplegada i posteriorment desenvolupada per René Descartes (1596-1650) i els seus seguidors. Estos materialistes francesos no es van limitar a criticar la religió, sinó que van estendre la seva crítica a totes les institucions i idees. Es van enfrontar amb aquestes coses en el nom de la Raó i van armar a la naixent burgesia en la seva batalla contra la monarquia. El naixement de la gran revolució burgesa de França de 1789-93 va fer de la filosofia materialista el seu credo. A diferència de la revolució anglesa de mitjan del segle XVII, la Revolució Francesa va destruir completament el vell orde feudal.

Com Engels va posar en relleu més tard:

"Avui sabem que aquell Regne de la Raó no era ni més menys que el Regne de la Burgesia idealitzat, que la justícia eterna va trobar la seva realització en els tribunals de la burgesia, que la igualtat va desembocar en la igualtat burgesa davant de la llei, que com un dels drets de l'home més essencials es va proclamar la propietat burgesa i que l'Estat de la Raó, el contracte social roussonià, va prendre vida, i només va poder cobrar-la, com a república burgesa democràtica. Els grans pensadors del segle XVIII, exactament igual que tots els seus predecessors, no van poder sobrepassar els límits que els havia posat la seva pròpia època";

Engels, Anti-Dúhring.

El defecte, a pesar de tot, d'aquest materialisme des de Bacon d'ara en avant, era la seua rígida i mecànica interpretació de la Naturalesa. No és accidental que l'escola materialista anglesa florira en el segle XVIII, quan els descobriments d'Isaac Newton van fer de la Mecànica la ciència més avançada i important del seu temps. En paraules d'Engels, "la limitació específica d'aquest materialisme radica en la seva falta d'habilitat per a comprendre l'univers com a procés, com a matèria patint un ininterromput desenvolupament històric".

La Revolució Francesa va tenir un efecte profund en el món civilitzat, igual que després ho tindria la Revolució Russa de 1917. Efectivament, va revolucionar el pensament en tots els camps, polític, filosòfic, científic i artístic. El ferment d'idees que va emergir d'esta revolució democràtica burgesa, va assegurar avenços en les ciències naturals, la geologia, la botànica, la química, així com en l'economia política.

Va ser en aquest període quan es va fer una crítica del punt de vista mecànic d'aquests materialistes. Un filòsof alemany, Emmanuel Kant (1724 -1804), va ser el primer que va trencar amb la vella mecànica, amb el seu descobriment que la Terra i el sistema solar havien arribat a ser i que no havien existit eternament, el mateix succeïx amb la geografia, la geologia, les plantes i els animals.

Estes revolucionàries idees de Kant van ser desenvolupades encara més per un altre brillant pensador alemany, George Hegel (1770-1831). Hegel era un filòsof idealista, que pensava que el món podia ser explicat com una manifestació o reflex d'una "ment universal" o "idea";

Hegel observava el món, no com un membre actiu de la societat i de la història humana, sinó com un filòsof, observant els fets des de fora. Es va situar en una postura per damunt del món, interpretant la història del pensament, el món com el món de les idees, com un món

ideal. Així, per a Hegel, els problemes i les contradiccions no es plantegen en termes reals, sinó en termes de pensament, i per tant només podien ser resolts a través de l'evolució del pensament mateix. En lloc de que les contradiccions en la societat siguin resoltes per l'acció dels homess, per la lluita de classes, la solució per a Hegel es trobava en el cap del filòsof, en la IDEA ABSOLUTA.

De totes les maneres, Hegel, va reconèixer els errors i la curtedat del vell punt de vista mecanicista. També va reconèixer la falta d'adequació de la lògica formal i va assentar les bases per a una concepció del món que podria explicar les contradiccions a través del canvi i el moviment.

A pesar que Hegel va redescobrir i va analitzar les lleis del canvi i el moviment, el seu idealisme posava totes les coses cap per avall. Aquesta era la lluita i la crítica que li feien els jòvens hegelians dirigits per Ludwig Feuerbach (1804-1872), que va intentar corregir esta postura i col·locar la filosofia amb els peus en la terra. Però inclús Feuerbach -"la mitat de baix d'ell era materialista, la mitat de dalt idealista" (Engels)- no va ser capaç totalment de netejar el hegelianisme de la concepció idealista. Aquest treball va quedar per a Marx i Engels, els quals foren capaços de llevar al mètode dialèctic el caràcter místic que fins llavors tenia.

La Dialèctica hegeliana s'uní al materialisme modern per a produir l'enteniment revolucionari que és el materialisme dialèctic.

Què és la dialèctica?

Hem vist que el materialisme modern arranca de considerar que la matèria es el primari i que la ment o les idees són producte del cervell.

Però, què és el pensament dialèctic o la Dialèctica?

"La dialèctica no és més que la ciència de les lleis generals del moviment i l'evolució de la naturalesa, de la societat humana i del pensament."

F. Engels.

El mètode dialèctic tenia ja una llarga existència abans que Marx i Engels el desenvoluparen científicament com un mitjà de comprendre el desenvolupament de la societat humana. Els grecs antics van produir alguns grans pensadors dialèctics, entre els que estan Plató, Zenó d'Elea i Aristòtil. Ja l'any 500 abans de la nostra era, Heràclit avançava la idea que "totes les coses són i no són, perquè tot flueix, està canviant constantment, constantment naixent i morint. És impossible submergir-se dos vegades en un i idèntic riu".

Aquesta frase conté ja la concepció fonamental de la Dialèctica, que tot en la naturalesa està en un constant estat de canvi i que aquest canvi es produeix a través d'una sèrie de contradiccions.

"La gran idea cardinal de què el món no pot concebre's com un conjunt d'objectes acabats definitivament, sinó com un conjunt de processos, en el que les coses que semblen estables, igual que els seus reflexos mentals en els nostres caps, els conceptes, passen per una sèrie ininterrompuda de canvis, per un procés de gènesi i caducitat; aquesta gran idea cardinal es troba ja tan arrelada des de Hegel en la consciència habitual, que, exposada així, en termes generals, a penes troba oposició. Però una cosa és reconèixer-la de paraula i una altra cosa és aplicar-la a la realitat concreta, en tots els camps sotmesos a la investigació (... Per a la filosofia dialèctica no existeix res definitiu, absolut, consagrat; en tot posa en relleu el que té de perible, i no deixa en peu més que el procés ininterromput del esdevenir i perir, un ascens sense fi de l'inferior al superior, el mer reflex del qual en el cervell pensant és aquesta mateixa filosofia."

Engels, Ludwig Feuerbach i la fi de la filosofia clàssica alemanya"El lloc de naixement de tot el materialisme modern - escrivia Engels- des del segle XVII cap davant, és Anglaterra.' En aquesta època, la vella aristocràcia feudal i la monarquia van començar a ser combatudes per les classes mitjanes acabades d'aparèixer. El bastió del feudalisme era l'Església Catòlica de Roma, que proporcionava una justificació divina per a la monarquia i les institucions feudals. Aquestes, per tant, havien de ser liquidades abans que el feudalisme poguera ser abatut. La burgesia en ascens es va enfrontar amb les velles idees i els conceptes divins sobre els quals el vell orde es basava. "Paral·lelament amb l'ascens de les classes mitjanes, va venir un gran renaixement de la ciència: L'Astronomia, la Mecànica, la Física, l'Anatomia, la Fisiologia, van ser cultivades de nou. I la burgesia per al desenvolupament de la seva producció industrial, requeria una

ciència que investigara les propietats físiques dels objectes naturals i els modes d'acció de les forces de la naturalesa. Fins llavors la ciència no havia sigut una altra cosa que la servidora de l'Església, no se li havia permès anar més enllà dels límits que la fe determinava i, precisament per això, no havia hagut de cap manera una ciència. (En el segle XVII, Galileu va demostrar el caràcter vertader de la teoria de Copèrnic que la terra i els altres planetes giraven al voltant del Sol. Els professors d'aquella època van ridiculitzar aquestes idees i van usar el poder de l'Índex i de la Inquisició contra Galileu per a forçar-li a retractar-se de la seva teoria). La ciència es va rebel·lar contra l'Església; la burgesia no podia fer res sense la ciència i, per tant, havia d'unir-se-li en la rebel·lió. Va ser en aquesta època quan (1561-1626) va desenvolupar les seves revolucionaries idees sobre el materialisme. Segons ell, els sentits eren infal·libles i, al mateix temps, la font de tot coneixement. Tota ciència es basa en l'experiència -ens diu- consisteix a sotmetre la dada concreta a un mètode racional d'investigació: Inducció, anàlisi, comparació, observació i experimentació. Va quedar, de totes les maneres, per a (1588-1679) el continuar desenvolupar el materialisme de Bacon, dins d'un sistema. es va adonar que les idees i els conceptes eren només un reflex del món material i que "és impossible separar el pensament de la matèria sobre la qual es pensa". Més tard, el pensador anglès (1632-1704) va certificar amb proves aquest materialisme. Aquesta escola de filosofia materialista va passar d'Anglaterra a França, per a ser arreplegada i posteriorment desenvolupada per (1596-1650) i els seus seguidors. Estos materialistes francesos no es van limitar a criticar la religió, sinó que van estendre la seva crítica a totes les institucions i idees. Es van enfrontar amb aquestes coses en el nom de la i van armar a la naixent burgesia en la seva batalla contra la monarquia. El naixement de la gran revolució burgesa de França de 1789-93 va fer de la filosofia materialista el seu credo. A diferència de la revolució anglesa de mitjan del segle XVII, la Revolució Francesa va destruir completament el vell orde feudal. Com Engels va posar en relleu més tard: "Avui sabem que aquell Regne de la Raó no era ni més menys que el Regne de la Burgesia idealitzat, que la justícia eterna va trobar la seva realització en els tribunals de la burgesia, que la igualtat va desembocar en la igualtat burgesa davant de la llei, que com un dels drets de l'home més essencials es va proclamar la propietat burgesa i que l'Estat de la Raó, el contracte social roussonià, va prendre vida, i només va poder cobrar-la, com a república burgesa democràtica. Els grans pensadors del segle XVIII, exactament igual que tots els seus predecessors, no van poder sobrepassar els límits que els havia posat la seva pròpia època. El defecte, a pesar de tot, d'aquest materialisme des de Bacon d'ara en avant, era la seua rígida i mecànica interpretació de la Naturalesa. No és accidental que l'escola materialista anglesa florira en el segle XVIII, quan els descobriments d'Isaac Newton van fer de la Mecànica la ciència més avançada i important del seu temps. En paraules d'Engels, "la limitació específica d'aquest materialisme radica en la seva falta d'habilitat per a comprendre l'univers com a procés, com a matèria patint un ininterromput desenvolupament històric". La Revolució Francesa va tenir un efecte profund en el món civilitzat, igual que després ho tindria la Revolució Russa de 1917. Efectivament, va revolucionar el pensament en tots els camps, polític, filosòfic, científic i artístic. El ferment d'idees que va emergir d'esta revolució democràtica burgesa, va assegurar avenços en les ciències naturals, la geologia, la botànica, la química, així com en l'economia política. Va ser en aquest període quan es va fer una crítica del punt de vista mecànic d'aquests materialistes. Un filòsof alemany, (1724 -1804), va ser el primer que va trencar amb la vella mecànica, amb el seu descobriment que la Terra i el sistema solar havien arribat a ser i que no havien existit eternament, el mateix succeïx amb la geografia, la geologia, les plantes i els animals. Estes revolucionaries idees de Kant van ser desenvolupades encara més per un altre brillant pensador alemany, (1770-1831). Hegel era un filòsof idealista, que pensava que el món podia ser explicat com una manifestació o reflex d'una "ment universal" o "idea". Hegel observava el món, no com un membre actiu de la societat i de la història humana, sinó com un filòsof, observant els fets des de fora. Es va situar en una postura per damunt del món, interpretant la història del pensament, el món com el món de les idees, com un món ideal. Així, per a Hegel, els problemes i les contradiccions no es plantegen en termes reals, sinó en termes de pensament, i per tant no més podien ser resolts a través de l'evolució del pensament mateix. En lloc de que les contradiccions en la societat sigués resoltes per l'acció dels homes, per la lluita de classes, la solució per a Hegel es trobava en el cap del filòsof, en la De totes les maneres, Hegel, va reconèixer els errors i la curtedat del vell punt de vista mecanicista. També va reconèixer la falta d'adequació de la lògica formal i va assentar les bases per a una concepció del món que podria explicar les contradiccions a través del canvi i el moviment. A pesar que Hegel va redescobrir i va analitzar les lleis del canvi i el moviment, el seu idealisme posava totes les coses cap per avall. Aquesta era la lluita i la crítica que li feien els jóvens hegelians dirigits per (1804-1872), que va intentar corregir esta postura i col·locar la filosofia amb els peus en la terra. Però inclús Feuerbach -"la mitat de baix d'ell era materialista, la mitat de dalt idealista" (Engels)- no va ser capaç totalment de netejar el hegelianisme de la concepció idealista. Aquest treball va quedar per a Marx i Engels, els quals foren capaços de llevar al mètode dialèctic el caràcter místic que fins llavors tenia. Hem vist que el materialisme modern arranca de considerar que la matèria es el primari i que la ment o les idees són producte del cervell. Però, què és el pensament dialèctic o la Dialèctica? "La dialèctica no és més que la ciència de les lleis generals del moviment i l'evolució de la naturalesa, de la societat humana i del pensament." El mètode dialèctic tenia ja una llarga existència abans que Marx i Engels el desenvoluparen científicament com un mitjà de comprendre el desenvolupament de la societat humana. Els grecs antics van produir alguns grans pensadors dialèctics, entre els que estan Plató, Zenó d'Elea i Aristòtil. Ja l'any 500 abans de la nostra era, Heràclit avançava la idea que "totes les coses són i no són, perquè tot flueix, està canviant constantment, constantment naixent i morint. És impossible submergir-se dos vegades en un i idèntic riu". Aquesta frase conté ja la concepció fonamental de la Dialèctica, que tot en la naturalesa està en un constant estat de canvi i que aquest canvi es produeix a través d'una sèrie de contradiccions. "La gran idea cardinal de què el món no pot concebre's com un conjunt d'objectes acabats definitivament, sinó com un conjunt de processos, en el que les coses que semblen estables, igual que els seus reflexos mentals en els nostres caps, els conceptes, passen per una sèrie ininterrompuda de canvis, per un procés de gènesi i caducitat; aquesta gran idea cardinal es troba ja tan arrelada des de Hegel en la consciència habitual, que, exposada així, en termes generals, a penes troba oposició. Però una cosa és reconèixer-la de paraula i una altra cosa és aplicar-la a la realitat concreta, en tots els camps sotmesos a la

investigació (... Per a la filosofia dialèctica no existeix res definitiu, absolut, consagrat; en tot posa en relleu el que té de perible, i no deixa en peu més que el procés ininterromput del esdevenir i perir, un ascens sense fi de l'inferior al superior, el mer reflex del qual en el cervell pensant és aquesta mateixa filosofia." Engels

La dialèctica i la metafísica

Els filòsofs grecs van anticipar brillantment el posterior desenvolupament de la Dialèctica així com el d'altres ciències. Però no podien portar ells mateixos esta anticipació a la seva conclusió lògica, a causa del baix desenvolupament dels mitjans de producció i a la falta d'una adequada informació sobre els fenòmens de l'univers.

Les seves idees van donar quasi una correcta visió del conjunt, però sovint no eren més que genials inspiracions i no teories elaborades científicament. Per a portar més lluny el pensament humà, era necessari abandonar aquest camí i intentar arribar a una comprensió general de l'univers i concentrar-se en les petites, més mundanes tasques de col·leccionar, elaborar i anivellar un conjunt de fets individuals, de verificar les teories particulars, per mitjà de l'experimentació, la definició...

Aquesta aproximació factual, experimental, empírica, va permetre un enorme avanç del pensament humà i la ciència. Les investigacions sobre els fenòmens de la naturalesa es podien portar ara científicament, analitzant cada problema particular i verificant cada conclusió. Però en esta evolució, en aquest nou estadi de desenvolupament, la vella habilitat de tractar les coses en la seva connexió, i no aïlladament, en el seu moviment i no estàticament, en la seva vida i no en la seva mort, es va perdre.

L'estret, empíric, mode de pensar que consegüentment va sorgir es va anomenar aproximació metafísica i és el que encara domina la moderna filosofia i la ciència capitalista. En política està reflectit en el famós pragmatisme "si funciona, ha de ser correcte" i en la constant crida als fets, però sempre aïllats.

Però els fets no se seleccionen a si mateixos. Han de ser triats pels homes. L'orde i la seqüència en què se'ls ordena, així com les conclusions que s'obtenen d'ells, depèn de les nocions preconcebudes de l'individu. Així, aquestes crides als fets, als que se suposa d'acord amb una imparcialitat científica, solen ser només una cortina de fum per a ocultar els prejudicis del qui els utilitza.

La Dialèctica no s'ocupa només dels fets, sinó dels fets en la seva connexió, és a dir, de processos; no sols d'idees aïllades, sinó de lleis; no sols del particular, sinó del general.

El pensament dialèctic guarda la mateixa relació amb la Metafísica que la que guarda un fotograma d'una pel·lícula amb la pel·lícula en el seu conjunt. L'un no contraduï a l'altre, sinó que es complementen. De totes les maneres, la més precisa i completa aproximació a la realitat està en la pel·lícula.

Per a la vida quotidiana i per a càlculs senzills, el pensament metafísic o sentit comú és suficient. Però té les seves limitacions i més enllà d'aquestes converteix la veritat en mentida. El principal entrebanc d'aquest tipus de pensament és el seva incapacitat per a comprendre el moviment i el desenvolupament i el seu repudi de tota contradicció. Sigui com sigui, el moviment i el canvi impliquen contradiccions.

"Per al metafísic les coses i les seves imatges en el pensament, els conceptes, són objectes donats d'una vegada per sempre, aïllats, l'un darrere de l'altre i sense necessitat de contemplar l'altre, ferm, fixos i rígids. El metafísic pensa segons rudes contraposicions sense mediació: el seu llenguatge és «sí, si», i «no, no», que tot el que passa d'això de mal esperit procedeix. Per a ell, tota cosa existeix o no existeix: una cosa no pot ser al mateix temps ella mateixa i una cosa diferent. El positiu i el negatiu s'exclouen l'altre d'una manera absoluta; la causa i l'efecte es troben de la mateixa manera en rígida contraposició. Aquest mode de pensar ens resulta a primera vista molt plausible perquè és el de l'anomenat sa sentit comú. Però el sa sentit comú, per apreciable company que sigui en el domèstic domini de les seves quatre parets, experimenta sorprenents aventures en quant que s'arrisca per l'ample món de la investigació";

Engels, Anti-Dühring.

Per a les qüestions diàries, per exemple, és possible dir amb un cert grau de certesa si un individu, planta o animal és viu o mort. Però és molt més complicat dir exactament on està el límit a partir del qual es pot parlar de vida independent del fetus en el ventre matern, i de la mateixa manera és impossible fixar el moment de la mort perquè la fisiologia ha demostrat que la mort no és un succés instantani, sinó un procés prou llarg.

Com a Heràclit advertia: "La mateixa cosa en nosaltres viu i mor, dorm i està desperta, és jove i vella; cada una canvia el seu lloc i esdevé l'altra. Nosaltres entrem i no entrem en el mateix riu: estem i no estem";

Trotsky, en la seva obra "En defensa del marxisme", caracteritzava la Dialèctica com una ciència de les formes del nostre pensament en la mesura que no es redueix als problemes diaris, sinó que intenta arribar a una comprensió dels processos més complicats i complexos.

Comparava la dialèctica i la lògica formal (la metafísica) amb les matemàtiques superiors i les bàsiques. Aristòtil va ser el primer que va desenvolupar les lleis de la lògica formal, i el seu sistema lògic ha sigut acceptat sempre des de llavors pels metafísics com l'únic mètode possible de pensament científic:

"La lògica aristotèlica del sil·logisme simple part de la premissa que A és igual a A. Aquest postulat s'accepta com un axioma per a una quantitat d'accions humanes pràctiques i de generalitzacions elementals. Però en realitat A no és igual a A. Això és fàcil de demostrar si observem aquestes dos lletres davall una lent: són completament diferents. Però, es podrà objectar, no es tracta de la grandària o de la forma de les lletres, atès que elles són només símbols de quantitats iguals, per exemple d'un quilo de sucre. L'objecció no és vàlida; en realitat un quilo de sucre mai és igual a un quilo de sucre: una balança delicada descobriria sempre la diferència. Novament es podria objectar: no obstant un quilo de sucre és igual a

si mateix. Tampoc això és veritat: tots els cossos canvien constantment de pes, color, etc. Mai són iguals a si mateixos. Un sofista contestarà que un quilo de sucre és igual a si mateix 'en un moment donat'. Fora del valor pràctic extremadament dubtós d'aquest axioma, tampoc suporta una crítica teòrica. Com concebem realment la paraula 'moment'? Si es tracta d'un interval infinitesimal de temps, llavors un quilo de sucre està sotmès durant el transcurs d'aquest 'moment' a canvis inevitables. O aquest 'moment' és una abstracció purament matemàtica, és a dir, zero temps? Però tot existeix en el temps i l'existència mateixa és un procés ininterromput de transformació; el temps és en conseqüència un element fonamental de l'existència. Així l'axioma A és igual a A, significa que una cosa és igual a si mateixa si no canvia, és a dir, si no existeix.

A primera vista, podria semblar que aquestes subtileses són inútils: En realitat tenen importància decisiva. L'axioma A és igual a A, és a un mateix temps punt de partida de tots els nostres coneixements i punt de partida de tots els errors dels nostres coneixements. Només dins de certs límits se'l pot utilitzar amb uniformitat. Si els canvis qualitius que es produeixen en A no tenen importància per a la qüestió que tenim entre mans, llavors podem parlar de que A és igual a A. Aquest és, per exemple, el mode amb què venedor i comprador consideren un quilo de sucre. De la mateixa manera considerem la temperatura del sol. Fins fa poc consideràvem de la mateixa manera el valor adquisitiu del dòlar. Però quan els canvis quantitius sobrepassen certs límits es converteixen en canvis qualitius. Un quilo de sucre sotmès a l'acció de l'aigua o del querosé deixa de ser un quilo de sucre. Un dòlar en mans d'un president deixa de ser un dòlar. Determinar en el moment precís, el punt crític, que la quantitat es transforma en qualitat, és una de les tasques més difícils i importants en totes les esferes del coneixement, fins i tot de la sociologia."

Trotsky, En defensa del marxisme.

Hegel

El vell mètode dialèctic de raonar, que havia caigut en desús des dels temps medievals, fou recuperat a principis del segle XIX pel gran filòsof alemany Hegel. Hegel, una de les més enciclopèdiques ments del seu temps, va sotmetre les afirmacions de la lògica formal a una detallada crítica, i va demostrar les seves limitacions i la seva manera estreta i unilateral de veure les coses. Hegel va realitzar la primera anàlisi completa de les lleis de la Dialèctica.

"La idea del desenvolupament, de l'evolució, ha penetrat actualment quasi en el seva integritat en la consciència social, però no a través de la filosofia de Hegel, sinó per altres camins. No obstant, aquesta idea, tal com la van formular Marx i Engels, arrancant de Hegel, és molt més vasta, més rica de contingut que la teoria de l'evolució a l'ús. És un desenvolupament que sembla repetir les etapes ja recorregudes, però d'una altra manera, sobre una base superior (la 'negació de la negació'); un desenvolupament que no succeeix en línia recta, sinó en espiral, per dir-ho així; un desenvolupament a salts, a través de catàstrofes i de revolucions, que són altres tantes 'interrupcions en el procés gradual', altres tantes transformacions de la quantitat en qualitat; impulsos interns del desenvolupament originats per la contradicció, pel xoc de les diverses forces i tendències que actuen sobre un determinat cos o en els límits d'un fenomen en concret, o en el si d'una societat donada; interdependència íntima i inseparable concatenació de tots els aspectes de cada fenomen (amb la particularitat que la història posa constantment de manifest aspectes nous), concatenació que ofereix un procés únic i mundial del moviment, amb les seves lleis; aquests són alguns trets de la dialèctica, doctrina del desenvolupament molt més complexa i rica que la teoria corrent."

Lenin, “Karl Marx”.

"Aquesta nova filosofia alemanya va tenir la seva culminació en el sistema hegelian, en el que per primera vegada - i aquest és el seu gran mèrit- s'exposava conceptualment a tot el món natural, històric i espiritual com un procés, és a dir, com quelcom en constant moviment, modificació, transformació i evolució, alhora que es feia l'intent de descobrir en aquest moviment i en aquesta evolució la connexió interna del tot. Des d'aquest punt de vista, la història de la humanitat va deixar de semblar una complicada confusió de violències sense sentit, totes igualment recusables pel tribunal de la raó filosòfica ja madura, i el més digne destí de la qual és ser oblidades com més aviat millor, per a presentar-se com el procés evolutiu de la humanitat mateixa, convertint-se en la tasca del pensament el seguir la marxa gradual, progressiva, d'aquest procés per tots els seus retorçuts camins, i mostrar la seva interna legalitat a través de totes les aparents casualitats”

Engels, Anti-Dühring.

Hegel va plantejar el problema brillantment, però li fou impossible resoldre-ho pels seus prejudicis idealistes. A pesar de la seva visió mística, la filosofia de Hegel ja aplicava les més importants lleis de la Dialèctica. El vell mètode dialèctic de raonar, que havia caigut en desús des dels temps medievals, fou recuperat a principis del segle XIX pel gran filòsof alemany Hegel. Hegel, una de les més enciclopèdiques ments del seu temps, va sotmetre les afirmacions de la lògica formal a una detallada crítica, i va demostrar les seves limitacions i la seva manera estreta i unilateral de veure les coses. Hegel va realitzar la primera anàlisi completa de les lleis de la Dialèctica. "La idea del desenvolupament, de l'evolució, ha penetrat actualment quasi en el seva integritat en la consciència social, però no a través de la filosofia de Hegel, sinó per altres camins. No obstant, aquesta idea, tal com la van formular Marx i Engels, arrancant de Hegel, és molt més vasta, més rica de contingut que la teoria de l'evolució a l'ús. És un desenvolupament que sembla repetir les etapes ja recorregudes, però d'una altra manera, sobre una base superior (la 'negació de la negació'); un desenvolupament que no succeeix en línia recta, sinó en espiral, per dir-ho així; un desenvolupament a salts, a través de catàstrofes i de revolucions, que són altres tantes 'interrupcions en el procés gradual', altres tantes transformacions de la quantitat en qualitat; impulsos interns del desenvolupament originats per la contradicció, pel xoc de les diverses forces i tendències que actuen sobre un determinat cos o en els límits d'un fenomen en concret, o en el si d'una societat donada; interdependència

íntima i inseparable concatenació de els aspectes de cada fenomen (amb la particularitat que la història posa constantment de manifest aspectes nous), concatenació que ofereix un procés únic i mundial del moviment, amb les seves lleis; aquests són alguns trets de la dialèctica, doctrina del desenvolupament molt més complexa i rica que la teoria corrent." Lenin "Aquesta nova filosofia alemanya va tenir la seva culminació en el sistema hegelian, en el que per primera vegada - i aquest és el seu gran mèrit - s'exposava conceptualment a tot el món natural, històric i espiritual com un procés, és a dir, com quelcom en constant moviment, modificació, transformació i evolució, alhora que es feia l'intent de descobrir en aquest moviment i en aquesta evolució la connexió interna del tot. Des d'aquest punt de vista, la història de la humanitat va deixar de semblar una complicada confusió de violències sense sentit, totes igualment recusables pel tribunal de la raó filosòfica ja madura, i el més digne destí de la qual és ser oblidades com més aviat millor, per a presentar-se com el procés evolutiu de la humanitat mateixa, convertint-se en la tasca del pensament el seguir la marxa gradual, progressiva, d'aquest procés per tots els seus retorçuts camins, i mostrar la seva interna legalitat a través de totes les aparents casualitats" Engels Hegel va plantejar el problema brillantment, però li fou impossible resoldre-ho pels seus prejudicis idealistes. A pesar de la seva visió mística, la filosofia de Hegel ja aplicava les més importants lleis de la Dialèctica.

A) Transició de la quantitat a la qualitat i viceversa

"A pesar de tota possible lentitud, sigui quina sigui la continuïtat progressiva, la transició d'una forma de moviment a una altra és sempre un salt, un canvi decisiu"

Engels, Anti-Dühring.

La idea de canvi i d'evolució s'accepta avui generalment, però les formes per les quals els canvis es produeixen en la naturalesa i en la societat només han sigut explicades per la Dialèctica marxista. La visió, prou comú, de l'evolució com a desenvolupament pacífic i ininterromput és; al mateix temps, parcial i falsa. En política, és la teoria gradualista del canvi social, la base teòrica del reformisme.

Hegel va desenvolupar la idea d'una línia nodal en què en un punt definit, els augments o disminucions purament quantitatives, donen lloc a un salt qualitatiu: Per exemple en el cas de l'aigua escalfant-se, on el punt d'ebullició i de congelació són els punts on baix una pressió normal el salt a un nou estat té lloc i on, per tant, la quantitat es transforma en qualitat.

Així, en l'exemple citat, les transformacions de l'aigua (líquid) a vapor (gas) o gel (sòlid) no ocorre amb una evaporació o congelació gradual, sinó de sobte, a una determinada temperatura (100° i 0°). L'efecte acumulatiu dels nombrosos canvis de la velocitat de les molècules produeix eventualment un canvi d'estat (quantitat en qualitat).

Es poden posar milers d'exemples, de totes les branques de la ciència, de la sociologia i fins i tot de la vida quotidiana (per exemple, el punt en què a l'afegir més sal canvia la sopa de quelcom exquisit en quelcom no comestible).

La línia nodal hegeliana de mesurar el canvi i la llei de transició de quantitat en qualitat i viceversa, són d'essencial importància no sols per a la ciència (on com en altres lleis dialèctiques, són usades inconscientment pels científics que no són conscientment dialèctics), sinó sobretot en un anàlisi de la història, de la societat i del moviment de la classe obrera.

B) Unitat i lluita de contraris

"El sentit comú metafísic pretén per un costat eliminar la contradicció en el pensament i la revolució en l'evolució i, d'un altre, provar que totes les idees i forces oposades són mútuament excloents. Però trobem, baix un examen més consciencios, que "els dos pols d'una contraposició, com positiu i negatiu, són tan inseparables l'un de l'altre com contraposats l'un a l'altre, i que a pesar de tota la seva contraposició s'interpenetren l'un a l'altre; també descobrim que causa i efecte són representacions que no tenen validesa com a tal, sinó en l'aplicació a cada cas particular, i que es fonen en quant contemplem el cas particular en la seva connexió general amb el tot del món, i es dissolen en la concepció de l'alteració universal, en la qual les causes i els efectes canvien constantment de lloc, i el que ara o aquí és efecte, allí i llavors és causa, i viceversa" (Engels, Anti-Dühring).

"La dialèctica és la ciència de les concatenacions, en contrast amb la metafísica que tracta els fenòmens separats. La dialèctica pretén descobrir les in comptables transicions, causes i efectes que actuen junts en l'univers. La primera tasca d'un anàlisi dialèctic és, per tant, ressaltar la necessària connexió objectiva de tots els aspectes, forces, tendències... en l'esfera donada d'un fenomen".

Lenin, Apunts Filosòfics.

La dialèctica s'acosta a un fenomen donat des del punt de vista del seu desenvolupament, el seu propi moviment i vida: com sorgeix i com mor; considerant també les tendències contradictòries i els aspectes interns aquest fenomen.

El moviment és el mode d'existència de tot l'univers material. L'energia i la matèria són inseparables. Encara més, el moviment no neix del no-res, sinó com a manifestació de tensions internes que són inseparables no sols de la vida, sinó també de totes les formes de la matèria. El desenvolupament i el canvi tenen lloc a través de contradiccions internes. Així, l'anàlisi dialèctica comença descobrint per mitjà d'una investigació empírica les contradiccions que donen lloc al desenvolupament i al canvi.

Des d'un punt de vista dialèctic tots els pols oposats són parcials i fins i tot inadequats, incloent la contradicció entre veritat i error. El marxisme no accepta l'existència de cap veritat eterna. Totes les veritats i errors són relatius. El que és veritat

en un moment i en unes circumstàncies, es torna falç en un altre: veritat i error passen de ser un a ser l'altre. En aquest sentit, el progrés del coneixement i la ciència no es produeix amb la mera negació de teories incorrectes. Totes les teories són relatives, comprenent un aspecte de la societat. Al principi se'ls atribueix la validesa i possibilitat d'aplicació universal. És veritat. Però, al cap de cert temps, es troben deficiències en la teoria: no és aplicable a totes les circumstàncies, es troben excepcions a la regla general. Estes excepcions han de ser explicades i, un altre cop, en un altre moment, es desenvolupen noves teories que puguin comprendre també les excepcions. Però les noves teories no sols neguen les velles, sinó que les incorporen a elles mateixes baix una nova forma.

Només podem excloure les contradiccions si mirem objectes faltats de vida, immòbils o individualment un damunt de l'altre, és a dir, metafísicament. Però tan aviat com considerem les coses en el seu moviment i canvi, en la seva vida, la seva interdependència mútua i la seva interacció, ens trobem amb una sèrie de contradiccions.

El moviment mateix és una contradicció. El canvi físic d'un objecte de lloc només té sentit si admitem que aquest cos està en un lloc i al mateix temps en un altre lloc.

Amb la vida passa el mateix. És una contradicció entre "ser en cada moment un mateix i un altre diferent" (Engels, Anti-Dühring).

El ser viu absorbeix constantment substàncies que l'envolten, les assimila, i al mateix temps altres parts del cos es desintegren i són expulsades. En el món de la naturalesa orgànica ocorren també constants transformacions. Com a conseqüència podem dir que totes les coses són constantment elles mateixes i altres distintes en el mateix moment. Per això, el desig d'eliminar les contradiccions és el desig d'eliminar la realitat.

C) Negació de la negació

"Què és per tant la negació de la negació? És una llei molt general, i per això mateix d'efectes molt amplis i importants, del desenvolupament de la naturalesa, la història i el pensament; una llei que, com hem vist, es manifesta en el món animal i vegetal, en la geologia, en les matemàtiques, en la història, en la filosofia.."

Engels, Anti-Dühring.

Aquesta llei, el funcionament de la qual en la naturalesa fou observada amb molta anterioritat a la seva redacció, va ser elaborada per primera vegada i, molt clarament per Hegel, qui va donar un gran nombre d'exemples concrets, que es reiteren en l'Anti-Dühring.

La llei de la negació de la negació s'ocupa de la naturalesa del desenvolupament a través d'una sèrie de contradiccions que, aparentment, anul·len, neguen una forma d'existència, un fet o una teoria anterior, per a posteriorment al seu torn, ser també negades. El moviment, el canvi, el desenvolupament... es mouen d'esta manera, a través d'una sèrie ininterrompuda de negacions.

De totes maneres, la negació en un sentit dialèctic no significa simplement dir que no, perquè en l'estadi anterior és al mateix temps vençuda i preservada. Negació, en aquest sentit, és al mateix temps un acte positiu i negatiu.

Hegel dóna un exemple molt simple en el seu llibre Fenomenològica de la ment: El capoll [d'una flor] desapareix quan els pètals floreixen i podríem dir que la forma original és negada per la posterior; en el mateix sentit, quan sorgeix la fruita, la flor (pètals, estams...) pot ser explicada com una falsa forma de l'existència de la planta perquè la fruita aparegui com la seva pròpia naturalesa en compte de la flor. Aquestes etapes no són merament autodiferenciades, sinó que es complementen les unes a les altres, sent incompatibles les unes amb les altres. Però l'activitat incessant inherent a la seva mateixa naturalesa fa que hi hagi moments d'unitat orgànica en què no simplement es contradueixen unes a altres, sinó que són tan necessàries com les altres; i aquesta necessària igualtat de tots els moments, constitueix per si sola i, per tant, la vida del procés global".

En aquest procés d'autoanul·lació sense fi la desaparició de certes formes i l'aparició d'altres, un model que sorgeix sovint, sembla una simple repetició de formes, successos i teories ja deixats arrere. Així, en una frase feta, quan diuen "la història es repeteix a si mateixa", els reaccionaris historiadors burgesos intenten provar que la història mateixa no és res més que una repetició del passat sense cap sentit; és a dir, que la història és un cercle sense fi.

La Dialèctica, al contrari, separa dins d'això que semblen repeticions un desenvolupament de 'inferior al superior, una evolució en la qual una forma es pot repetir a si mateixa, però a un nivell superior, enriquida pels desenvolupaments anteriors.

Això es pot veure encara més clar en el procés de desenvolupament de les idees humanes. Hegel explicava com la filosofia es desenvolupava a través de contradiccions: una escola del pensament negant l'altra, però absorbint simultàniament les velles teories dins del seu propi sistema de pensament.

El mateix passa amb el desenvolupament de la ciència. Els alquimistes de l'Edat mitja intentaven trobar la pedra filosofal que podria canviar, deien, els metalls normals en or. A causa del baix nivell de les forces productives, i a la falta d'una vertadera tècnica, aquests primerencs intents de transmutació dels elements eren en realitat una fantasia utòpica. Però, en el procés d'aquests intents, els alquimistes van descobrir gran nombre de fets vàlids sobre el funcionament químic i experimental que més tard va servir de base a la química moderna.

Amb l'ascens del capitalisme, la indústria i la tècnica, la química va arribar a ser una ciència que va rebutjar aquests intents absurds de transmutació dels elements, que d'aquesta manera foren negats i rebutjats. No obstant, tot el que de vàlid i científic tenien els descobriments de la vella alquímia es van guardar en la nova, que mantenia que els elements eren immutables i no podien ser transformats un per l'altre.

El segle XX ha contemplat la revolució de la ciència i de la tècnica amb el descobriment de la física nuclear, per mitjà de la qual, avui en dia, un element pot ser transformat en un altre. De fet, teòricament, seria possible transformar el coure en or

en l'actualitat, però el procés seria tan car que no es podria justificar econòmicament... Així, aquest particular procés sembla haver donat una volta completa:

A.- Transmutació d'elements.

B.- No transmutació d'elements.

C.- Transmutació d'elements.

Però la refutació és només aparent. En realitat, la ciència moderna, que en un sentit ha tornat a la idea dels antics alquimistes, inclou dins de si mateixa tots els enormes descobriments dels segles XVIII i XIX en tot el referent a la ciència. Així, una generació es recolza en les esquenes d'una altra. Idees que aparentment han estat desacreditades o negades fan la seva reaparició, però a un nivell superior, enriquides per les noves experiències i descobriments. La dialèctica es basa en el determinisme. Aparents accidents naixen només com a resultat d'una més profunda necessitat.

Historiadors superficials han escrit que la primera Guerra Mundial fou causada per l'assassinat del príncep de la corona Francesc Josep I, a Sarajevo. Per a un marxista aquest succés tan sols fou un accident històric, en el sentit que aquest succés casual va servir de pretext o catalitzador per al conflicte mundial, que ja s'havia fet inevitable per les contradiccions econòmiques, polítiques i militars de l'imperialisme. Si l'assassí haguera errat, o si el príncep mai haguera nascut, la guerra haguera tingut lloc també basant-se en qualsevol altre pretext diplomàtic. La necessitat s'haguera expressat a través d'un accident diferent.

Tot el que existeix, existeix per necessitat. Però, de la mateixa manera, tot el que existeix està condemnat a desaparèixer, a ser transformat en una altra cosa. Així, tot el que és necessari en un moment i lloc es fa innecessari en un altre. Totes les coses contenen el seu oposat, que està destinat a substituir-lo i negar-lo. Això és vàlid tant per a les coses, les persones o per a les societats.

Tot tipus de societat humana existeix perquè és necessària en el moment donat que s'imposa:

"Cap formació social desapareix abans que es desenvolupin totes les forces productives que caben dins d'ella, i mai apareixen noves i més altes relacions de producció abans que les condicions materials per a la seva existència hagin madurat en el si de la pròpia societat antiga. Per això, la humanitat es proposa sempre únicament els objectius que pot aconseguir, perquè, ben mirades les coses, veiem sempre que aquests objectius només brollen quan ja es donen, o almenys s'estan gestant les condicions materials per a la seva realització".

Marx, prefaci de la Contribució a la Crítica de l'Economia Política.

L'esclavitud, en el seu moment, va representar un enorme pas avant amb respecte a la barbàrie. Era un estadi necessari en el desenvolupament de les forces productives, de la cultura i de la societat humana. Com Hegel plantejava: "No és tant des de l'esclavitud, com a través de la mateixa, com l'home es va fer lliure".

De la mateixa manera, el capitalisme era, en un principi, necessari i un estadi progressiu en la societat humana. Però, igual que l'esclavitud, el comunisme primitiu i el feudalisme, el capitalisme fa temps que ha deixat de representar un sistema social progressista i necessari. S'ha basat en les profundes contradiccions que portava en el seu interior i està condemnat a ser vençut per les creixents forces del socialisme, representades pel proletariat modern. La propietat privada dels mitjans de producció i l'estat nacional, els punts bàsics de la societat capitalista que en el seu moment van significar un gran pas avant, en l'actualitat només serveixen per a impedir el desenvolupament de les forces productives amenaçant tots els avanços fets durant segles pel desenvolupament de la societat humana.

El capitalisme, avui, és un sistema totalment degenerat i decrepít que ha de ser superat i reemplaçat pel seu oposat, el socialisme, si la cultura humana vol sobreviure.

El marxisme és determinista, però no fatalista, perquè la superació de les contradiccions en la societat només pot ser aconseguida pels homes i dones que lluiten conscientment per la transformació de la societat. Aquesta lluita de classes no està predeterminada. Que tingui èxit, depèn de molts factors i una classe progressista i en ascens, com és el proletariat, té molts avantatges sobre les velles i decrepites forces de la reacció.

Però, en última instància, el resultat ha de dependre de quin dels dos bàndols, té la més ferma determinació, la millor organització i la més especialitzada i resolta direcció. La filosofia marxista és, per tant, una guia per a l'acció.

"Els filòsofs s'han limitat a interpretar el món de diverses maneres, però del que es tracta és de transformar-lo" (Marx, Tesi sobre Feuerbach).

La victòria del socialisme marcarà un estadi novament i qualitativament diferent de la història humana. Per a ser més exactes, marcarà el fi de la prehistòria de la espècie humana i l'inici de la vertadera història.

D'altra banda, el socialisme representa un retorn a la més antiga forma de societat humana - el comunisme tribal- però a un nivell molt superior, basat en els enormes avenços de milers d'anys, que és el que ha durat la societat dividida en classes. L'economia de la superabundància farà possible la planificació socialista de la indústria, de la ciència i de la tècnica desenvolupades pel capitalisme estigui a tot el món. Això, al seu torn, farà d'una vegada i per sempre que la distinció entre el treball manual i l'intel·lectual, entre la ciutat i el camp, deixin de tenir sentit i que la lluita de classes bàrbara i sense sentit acabi, permetent finalment a la espècie humana dedicar les seves forces a la conquesta de la naturalesa; és a dir, i usant la famosa frase d'Engels:

La humanitat saltarà del regne de la necessitat al regne de la llibertat.

